

Đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục kinh tế và Pháp luật tại Trường trung học cơ sở và trung học phổ thông Nguyễn Tất Thành phân hiệu Trường Đại học Sư phạm Hà Nội tại tỉnh Hà Nam

*Đinh Thị Thúy Hương**

**ThS, Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, Phân hiệu trường ĐHSPT Hà Nội tại tỉnh Hà Nam*

Received: 10/7/2024; Accepted: 16/7/2024; Published: 7/8/2024

Abstract: Innovation in teaching methods is an inevitable need of teachers, because innovation is creativity, restructuring of knowledge to improve the effectiveness of education to achieve training goals. This article presents the theoretical basis and effectiveness of innovation in teaching methods of Economic and Legal Education at Nguyen Tat Thanh Secondary and High School, Hanoi National University of Education, Ha Nam province. On that basis, it proposes orientations and introduces some teaching methods to promote the positivity and initiative of high school students when studying and learning this subject.

Keywords: Innovation in teaching methods: Teachers; Economic and Legal Education.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục kinh tế và Pháp luật (GDKT&PL) là môn học lựa chọn, dành cho những học sinh định hướng theo học các ngành nghề Giáo dục chính trị, Giáo dục công dân, Kinh tế, Hành chính và Pháp luật,...hoặc có sự quan tâm, hứng thú đối với môn học. Nội dung chủ yếu của môn học là học vấn phổ thông, cơ bản về kinh tế, pháp luật mang tính ứng dụng, thiết thực đối với đời sống và định hướng nghề nghiệp sau trung học phổ thông của học sinh; gắn kết với nội dung giáo dục đạo đức và kỹ năng sống, giúp học sinh có nhận thức đúng và thực hiện quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm công dân. Môn học này đã được triển khai từ năm học 2019 - 2020. Nội dung tri thức khoa học của môn học rất đa dạng, phong phú, thiết thực và gắn gũi với thực tiễn đời sống. Tuy nhiên, tại trường THCS& THPT Nguyễn Tất Thành phân hiệu trường ĐHSPT Hà Nội tại Hà Nam, giáo viên (GV) giảng dạy môn học này chủ yếu sử dụng phương pháp truyền thống, vì vậy chất lượng và hiệu quả chưa cao. Trước yêu cầu của sự nghiệp đổi mới toàn diện nền giáo dục hiện nay cũng như tiến trình hội nhập giáo dục trong khu vực và thế giới thì việc đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) môn học GDKT&PL là cần thiết nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của học sinh (HS). Qua đó, nâng cao chất lượng dạy - học môn học này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận và hiệu quả đổi mới PPDH học môn học GDKT&PL tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành phân hiệu trường ĐHSPT Hà

Nội tại tỉnh Hà Nam

Về hoạt động giảng dạy của GV : đã có sự thay đổi về nhận thức của GV trong đổi mới PPDH. Khi còn giảng dạy môn Giáo dục công dân theo chương trình cũ, hầu hết các GV đảm nhiệm môn học này đều sử dụng phương pháp truyền thống là thuyết trình. Nhưng sau khi chuyển sang chương trình giáo dục phổ thông mới và khuyến khích GV đổi mới PPDH thì các GV của nhà trường luôn tìm những PPDH tích cực để truyền đạt cho HS không chỉ kiến thức mà còn khả năng tự học và tự rèn luyện. Hàng tháng, GV tập trung tại văn phòng bộ môn để học hỏi, trao đổi kinh nghiệm những PPDH có hiệu quả của đồng nghiệp. Từ đó, mỗi người tích lũy những phương pháp phù hợp và có hiệu quả. Vì vậy, GV luôn được HS đánh giá cao về PPDH cũng như tác phong sư phạm. Bên cạnh đó, từ việc sử dụng phương pháp thuyết giảng thụ động, hiện nay hầu hết các GV giảng dạy môn học GDKT&PL của nhà trường đang áp dụng các PPDH tích cực. Trong quá trình giảng dạy, GV luôn xác định rõ phương châm của việc đổi mới PPDH là tạo điều kiện để HS suy nghĩ nhiều hơn, nói nhiều hơn, làm nhiều hơn, hạn chế tối đa việc sử dụng PPDH truyền thống với cách dạy chủ đạo thầy giảng, HS nghe và chép. GV kết hợp PPDH truyền thống với sự hỗ trợ của thiết bị công nghệ để tăng hiệu quả của việc truyền đạt và giảng giải thông tin cho HS. Phần trắng, bảng đen được sử dụng để cung cấp cho HS cơ cấu bài học cũng như lý giải các vấn đề cần thiết trong nội dung bài học. Song song đó, các sơ

đồ, hình ảnh, ví dụ minh họa về các vụ việc thực tiễn sinh động được trình chiếu trên các slide sẽ tác động mạnh mẽ đến ý thức của HS, thúc đẩy quá trình tiếp nhận, hiểu và ghi nhớ nội dung bài học. Ngoài ra, GV thường trình chiếu cho HS xem các đoạn video clip liên quan đến nội dung bài giảng để kích thích sự hứng thú học tập cũng như khả năng ghi nhớ kiến thức của HS.

Về hoạt động học tập của HS, khi GV thay đổi PPDH theo hướng phát triển năng lực của người học thì tinh thần và thái độ học tập của HS có sự chuyển biến tích cực. HS có ý thức trách nhiệm trong việc học tập, có thái độ tích cực, tự giác, biết lo lắng cho việc học của bản thân và tham gia gần như đầy đủ các buổi học theo thời khóa biểu của trường. Trong giờ học, HS tích cực phát biểu, thảo luận nhóm, trình bày ý kiến, quan điểm của mình, không còn thụ động như trước. Không khí lớp học từ đó sinh động hẳn lên. Thực tế, qua kết quả khảo sát về hoạt động học tập của HS đối với môn học GDKT&PL, có 83,7% HS có thái độ học tập tích cực; trong đó, có 98,3% HS tham gia đầy đủ các buổi học theo thời khóa biểu. Vì thế, kết quả học tập cũng đạt được những kết quả nhất định khi có tới 91,3% HS hài lòng về kết quả bài kiểm tra giữa kỳ, cuối kỳ. Đặc biệt, có 92,4% HS nhận định sau khi GV đổi mới PPDH, HS không chỉ học tập tích cực, đạt kết quả cao mà còn được rèn luyện kỹ năng tranh luận, làm việc nhóm và bổ sung thêm được nhiều kiến thức pháp luật cơ bản trong cuộc sống.

2.2. Định hướng đổi mới và đề xuất PPDH phù hợp với môn học GDKT&PL tại trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành phân hiệu trường ĐHSP Hà Nội tại tỉnh Hà Nam

Về định hướng đổi mới PPDH, cần tập trung thực hiện tốt các nội dung sau:

Một là, đổi mới PPDH phải tiến hành một cách đồng bộ từ phía nhà trường, GV, HS. Về phía lãnh đạo nhà trường: Cần có sự chỉ đạo sâu sát về việc đổi mới PPDH của GV. Nhà trường phải có sự chỉ đạo thật chặt chẽ, có chương trình, kế hoạch cho từng năm, có kinh phí cho các hoạt động học tập ngoại khóa. Các tổ chuyên môn phải thường xuyên sinh hoạt chuyên môn hoặc tổ chức các buổi trao đổi PPDH có hiệu quả cho các GV trong trường. Cụ thể:

- Đối với GV: Cần phải chủ động, linh hoạt trong các giờ dạy học. Môn học GDKT&PL là một môn học cốt lõi để giáo dục công dân. Đồng thời, là môn học giáo dục đạo đức, kỹ năng sống, pháp luật và kinh tế. Các mạch nội dung của các môn học này phát triển xoay quanh các mối quan hệ của con người

với bản thân, với người khác, với cộng đồng, đất nước, nhân loại, với công việc và với môi trường tự nhiên; được xây dựng trên cơ sở kết hợp các giá trị truyền thống và hiện đại, dân tộc và toàn cầu; mở rộng và nâng cao dần từ tiểu học, trung học cơ sở đến trung học phổ thông. Vì thế, trong mỗi tiết giảng, GV phải đưa ra những tình huống cụ thể, những bài tập mang tính thực tiễn cao, những minh chứng ở các địa phương, những khía cạnh còn tồn tại trong cuộc sống, từ đó giúp HS nâng cao hiểu biết và yêu thích môn học. GV phải đóng vai trò là người dẫn dắt, định hướng, gợi mở vấn đề, khuyến khích HS sáng tạo, tự bổ sung cho bài học bằng những vốn tri thức tiếp thu từ các nguồn khác nhau như sách vở, báo chí, đời sống... Do đó, GV phải thường xuyên trau dồi kiến thức, nâng cao trình độ chuyên môn, tham gia các đợt tập huấn, tham gia hội thảo các vấn đề liên quan đến ngành luật, kinh tế và PPDH. GV phải hướng dẫn cho HS phương pháp học tập, nghiên cứu, chuẩn bị bài ở nhà và phải có sự kiểm tra, chuẩn bị của HS trước khi tiến hành giảng dạy nội dung mới. Đối với những ý kiến, những bài viết sáng tạo, có nhiều ý tưởng mới của HS, GV nên đưa ra lời khen ngợi hay khuyến khích bằng cách cộng điểm để kích thích HS tích cực học tập.

- Đối với HS: Phải là người tích cực tìm hiểu pháp luật, tích cực đưa ra những tình huống trong thực tế để GV và bạn học cùng tìm hiểu. Phải là người chủ động tự học, có ý thức trong việc chuẩn bị các yêu cầu mà GV đưa ra. Trong giờ học phải tập trung lắng nghe và tham gia các hoạt động một cách tự giác, năng động, sáng tạo, biết phát huy vốn kiến thức của mình để xây dựng bài học mới; mạnh dạn nêu những vấn đề từ thực tiễn, những thắc mắc hoặc trao đổi mở rộng bài học với GV, chủ động nêu ý kiến cá nhân về vụ việc, vụ án nào đó trong khi tìm hiểu.

Hai là, đổi mới PPDH phải phát huy được tính tích cực, chủ động của HS, tránh lối truyền thụ một chiều, nhồi nhét kiến thức. Ngày nay, PPDH không thể áp đặt một chiều mà phải có sự đối thoại giữa người dạy và người học theo hướng tích cực hóa hoạt động nhận thức của HS. Trong đó, người học làm trung tâm, còn GV là người hướng dẫn HS tự xây dựng và tìm kiếm kiến thức. HS không còn thích học theo phương pháp thụ động là nghe giảng - ghi chép mà đa số HS thích học theo các phương pháp tích cực. Qua khảo sát ý kiến của HS đang học môn học GDKT&PL tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành về các PPDH thì có 92% HS cho rằng phương pháp đặt vấn đề, giải quyết vấn đề, thảo luận nhóm,

xây dựng sơ đồ tư duy giúp HS dễ tiếp thu kiến thức. Có 94,7% HS thích học phương pháp trình chiếu các đoạn video clip liên quan đến nội dung bài giảng và 88,3% HS hứng thú với phương pháp học bằng cách tham gia hình thức ngoại khóa. Trong khi đó, chỉ có 16,3% HS cho rằng phương pháp GV truyền đạt, HS tiếp thu kiến thức giúp HS dễ hiểu và tiếp thu bài nhanh hơn.

Vì vậy, GV phải giảng dạy theo hướng tăng cường đa dạng các hoạt động của HS trong giờ học.

Ba là, đổi mới PPDH phải kết hợp giữa PPDH truyền thống và các PPDH tích cực. Để thực hiện việc đổi mới hình thức dạy và học, GV nên kết hợp nhiều PPDH có hiệu quả. Quá trình giảng dạy các vấn đề thuộc nền tảng lý luận, GV nên thuyết giảng các vấn đề cơ bản và hướng dẫn HS tìm ra các kiến thức cụ thể, sau đó kết luận các kiến thức mà HS đã tìm được. Trong giờ học, HS là những người tự giải quyết các câu hỏi GV đưa ra, sau đó GV sẽ tổng kết lại các vấn đề đặt ra theo hệ thống chương trình môn học. Ngoài ra, để phát huy sự năng động và tích cực của HS, GV cần chú trọng tới việc đưa ra những tình huống, những vấn đề chứa đựng nhiều mâu thuẫn và có thể có nhiều hướng giải quyết khác nhau trong bài học trên lớp. Điều này sẽ làm giờ học đổi mới theo hướng tích cực và sinh động hơn. Tình huống đưa ra không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc thu hút suy nghĩ, tình cảm của HS mà còn là cơ sở để HS lựa chọn những phương pháp giải quyết phù hợp, bước đầu làm quen với việc đối mặt và giải quyết những tình huống tương tự trên thực tế ở tương lai. Bên cạnh đó, GV cần khuyến khích HS thể hiện quan điểm, lập trường riêng về một vấn đề pháp luật trong giờ học. Những quan điểm đó sẽ được HS thể hiện theo cách hiểu và diễn đạt của bản thân. Điều này, tạo điều kiện để HS có cơ hội lý giải, tranh luận từ đó làm cơ sở để hiểu kỹ, hiểu sâu và lĩnh hội tri thức môn học tốt hơn. Để làm được những điều trên, GV phải chú trọng việc tạo ra môi trường giao tiếp sự phạm thân thiện, dân chủ, bình đẳng giữa người dạy và người học. Trong giờ học, GV là người tổ chức, điều khiển, hướng dẫn, gợi mở để HS bộc lộ và trao đổi ý kiến của mình. Cách dạy và học như vậy sẽ tạo cơ hội để HS phát huy tính tự giác, độc lập, năng động trong việc tiếp nhận và chiếm lĩnh tri thức mới, khắc sâu những kiến thức pháp luật đã học của HS một cách tốt nhất.

Bốn là, đổi mới PPDH phải đổi mới kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS. Đối với PPDH theo hướng tích cực thì việc đánh giá HS phải đánh giá cả quá trình học tập (qua quan sát thảo luận, trình bày,

trả lời câu hỏi,..) và đánh giá năng lực giải quyết vấn đề các tình huống trong giờ thảo luận. Để đạt được điều này, GV nên thường xuyên đề ra các bài tập tình huống để HS thảo luận và xử lý tại lớp. Trong mỗi tiết giảng, GV cần đặt các câu hỏi liên quan đến nội dung bài học để HS thảo luận tại lớp và tự học tại nhà. Kết quả đánh giá sẽ được tính một phần trong cột điểm kiểm tra. Ngoài ra, kết thúc mỗi bài, GV có thể có bài tập và câu hỏi thảo luận nhóm cho HS. Kết quả này sẽ tính một cột điểm trong tổng số điểm quá trình của môn học.

Đối với đề kiểm tra một tiết, giữa kỳ và cuối kỳ cần có hai phần, phần thứ nhất là phần trắc nghiệm khách quan dạng câu hỏi tổng kết lại kiến thức, phần thứ hai là nhận định đúng sai có giải thích hoặc bài tập tình huống. Tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, kết quả của việc ra đề kiểm tra có nội dung như trên đã được HS chấp nhận và đạt kết quả cao khi có 89,7% HS cho rằng đề kiểm tra có hình thức dưới dạng trắc nghiệm khách quan và nhận định đúng sai có giải thích sẽ giúp HS làm bài tốt mà không cần nhiều thời gian để ôn bài. Trong khi đó, có 91,2% HS nhận định đề kiểm tra có hình thức dưới dạng trắc nghiệm khách quan và bài tập tình huống sẽ giúp HS có kỹ năng tích lũy được nhiều kiến thức để vận dụng trong thực tế cuộc sống.

3. Kết luận

Môn học GDKT&PL là môn học mà các tri thức, chuẩn mực, kỹ năng đều gắn với các sự kiện thực tế, các tình tiết có thực đang diễn ra. Giảng dạy môn học GDKT&PL là một quá trình mà GV phải tổ chức, hướng dẫn HS hoạt động tự chiếm lĩnh các giá trị, chuẩn mực đạo đức, pháp luật, quy luật kinh tế thông qua việc nắm tri thức, qua thực hành rèn luyện trong và ngoài giờ học. Thông qua đó giúp HS có những phương thức ứng xử về đạo đức, pháp luật, văn hóa, hướng dẫn cho HS thực hành trong cuộc sống hàng ngày. Vì vậy, việc đổi mới PPDH môn học GDKT&PL là cần thiết và quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành phân hiệu trường ĐHSP Hà Nội tại tỉnh Hà Nam.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Minh Doãn, Trần Thị Mai Phương (Đồng chủ biên) và cộng sự (2023), *Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 11* (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống), Nxb Giáo dục Việt Nam.

2. Nguyễn Minh Doãn, Trần Thị Mai Phương (Đồng chủ biên) và cộng sự (2024), *Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 12* (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống), Nxb Giáo dục Việt Nam.